

РЕЦЕНЗИЯ

относно дисертационния труд **"Корупцията в частния сектор според българското и албанското наказателно право"** за придобиване на образователната и научна степен "доктор" в научна област 3. социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.6. право; Юридически факултет, катедра "Наказателноправни науки" СУ "Св. Климент Охридски", докторска програма „Наказателно право”, с автор **Ерзен Куйтим Толя**

от проф. Лазар Груев, ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски”

Представен за публична защита е дисертационен труд на тема *„Корупцията в частния сектор според българското и албанското наказателно право“* с автор Ерзен Толя, редовен докторант към катедрата по наказателноправни науки в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. Ерзен Толя е роден и завършва средно образование в Албания. През 2003 г. се дипломира като магистър по право в Юридическия факултет на Софийския университет със специализация по международно право и международни отношения. Завръща се в Албания и последователно работи като младши адвокат; юрист и началник сектор в Община Тирана; директор на дирекция „Правни услуги“, а от 2019 г. – генерален директор на Обща дирекция в Министерството на образованието и спорта, позиция която заема и понастоящем.

Като редовен докторант е приет през месец май 2017 г. като негов научен ръководител е проф. Пламен Панайотов. По надлежния ред – със

заповед на Ректора на Университета - срокът на докторантурата е удължен до м. май 2021 г. През м. февруари на настоящата година финалният вариант на дисертацията беше обсъден в катедрата по наказателноправни науки и тя прие решение да предложи откриване на процедура по публична защита. Със заповед № РД-38-126 от 26.02.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ беше назначено научно жури. Не се констатираха нарушения в процедурата.

Дисертацията, авторефератът и другите документи, съпътстващи защитата са изготвени в съответствие с нормативните изисквания и вътрешните правила на Софийския университет.

Общият обем на съчинението е 192 страници, вкл. заглавни, използваните съкращения и литература.

Структурата на дисертацията е класическа. Тя включва въведение, три глави и заключение. По-важното е да се отбележи, че структурата, включително обемът (балансът между) на отделните глави, изцяло съответства и е подчинена на избраната тема и в пълна мяра допринася за изясняването ѝ. В тази връзка прави добро впечатление последователното, методически вярно и постъпателно навлизане в темата. Без да преразказвам съчинението (това винаги съм смятал за излишно, доколкото то е на разположение на интересуващите се в интернет) ще илюстрирам казаното, накратко, така: въведението наистина „въвежда“ в темата, като центрира вниманието върху нейната актуалност, всеобхватност, глобалност и не на последно място – сложност;

Глава първа е посветена на общата характеристика на корупцията в частния сектор. Тя включва пет раздела: Кратък исторически преглед; Явлението корупция. Анализ на статистически данни; Понятие за

престъплението корупция. Видове; Корупцията в частния сектор и Източници на уредбата за борба срещу корупцията в частния сектор.

В Глава втора детайлно се анализира уредбата за борба с корупцията в частния сектор според международното право и според правото на Европейския съюз. Главата съдържа четири раздела: Уредба според международното право; Уредба според правото на ЕС; Съпоставителен анализ на уредбата според международното право и според правото на ЕС; и Договор за асоцииране на Република Албания в Европейския съюз. Развитие на преговорите за членство.

Глава трета, която представя правната уредба на Република България и Република Албания за борба срещу корупцията в частния сектор, съдържа задълбочен анализ на различните състави на това престъпление в албанското и българското наказателно право. Главата се състои от пет раздела: Правна уредба на Република България за борба срещу корупцията в частния сектор; Правна уредба на Република Албания за борба срещу корупцията в частния сектор; Сравнителноправен анализ на уредбата за борба срещу корупцията в частния сектор според българския и според албанския НК; Съобразяване на задължителните стандарти според международното право и според правото на ЕС за борба срещу корупцията в частния сектор в българския и албанския НК; и Държавни органи с правомощия в областта на борбата срещу корупцията в Република България и Република Албания.

В заключението авторът прави изводи във връзка с направения анализ, като обобщава пропуските в наказателноправната уредба на двете държави срещу корупцията в частния сектор и прави препоръки за изменения *de lege ferenda* в тях.

Анализът на дисертационния труд по същество предполага най-напред да се открият неговите положителни черти и достойнства.

Изборът на тема е сред първите. Въпросите за корупцията и проблемите при противодействието на това явление са, без съмнение, винаги актуални. Още от древността, та до наши дни. Многобройните съчинения посветени на тях са само едно от доказателствата в тази насока. При това посоката на различните изследвания, ъгълът от който темата бива интерпретирана, е разнолик, точно както разнолико и изменчиво е самото понятие за корупция. Когато един млад автор като Ерзен Толя се захване с тази тема той заслужава поощрение дори само за куража и готовността да я анализира подробно. В конкретния случай сме изправени пред едно сравнителноправно изследване на проблематиката в националните законодателства на България и Албания, което придава своеобразен колорит и уникалност на разработката, доколкото в такъв аспект въпросите не са били предмет на друго самостоятелно и относително задълбочено изследване. Още повече, че акцентът на дисертацията е върху корупцията в частния сектор, което прави анализът още по-сложен и предизвикателен. Всичко това оценявам положително.

Прави добро впечатление и обстоятелството, че дисертантът е схванал необходимостта от комплексен подход при разработването на темата, защото комплексни са и проблемите, които тя поставя. Той много внимателно, добросъвестно и задълбочено е изследвал правната регулация на това явление както от гледна точка на международноправните актове, така и на законодателството на ЕС и – разбира се – вътрешното за България и Албания законодателство. Именно анализът на тези три взаимно обуславящи се правопорядъка пронизва цялото съчинение и е в основата на защитаваните

тези. Може би на места прекалено подробно се описват отделните актове, но важното за мен е – и го отбелязвам изрично – че Ерзен Толя, на базата на този преглед, прави анализ, съпоставяйки както основни понятия („длъжностно лице“, „служител“, „юридическо лице“ и др.), така и конкретните разрешения в тях относно корупцията в частния сектор, централен проблем на изследването. Той разбира и изрично го подчертава в дисертацията, че бидейки глобален проблем, корупцията изисква и комплексен (в този смисъл глобален) подход на държавите в техните усилия за ограничаване на това явление. Оттук и разбирането на автора за неизбежното влияние на глобалните (има предвид международноправните и тези от правото на ЕС) правни норми върху националните законодателства и в частност върху законодателствата на България и Албания.

В работата си по дисертацията Ерзен Толя е проучил, систематизирал и обсъдил много на брой, относими към темата, съчинения, коректно ги е цитирал при използването им за подкрепа на една или друга своя теза. Подобна систематизация също следва да се оцени положително и е белег за задълбоченост и методичност на изследователя, захванал се с определен проблем.

Прави добро впечатление и анализът на конкретните разпоредби на наказателните кодекси на двете страни (глава трета), визиращи състави на корупционни престъпления и по-специално тези, посветени на корупцията в частния сектор. Прави чест на автора, че в този анализ не се ограничава единствено до наказателните закони, а подробно разисква уредбата и в други нормативни актове, както и, че подробно анализира дейността на съответните за България и Албания специализирани органи за противодействие на корупцията, включително и в частния сектор.

Няма как към положителните страни на дисертацията да не бъдат отнесени и направените от автора ѝ предложения за промени в законодателствата на двете страни. Подобни предложения са обичайни за повечето изследвания в правната област, но те са по-трудни, когато се отнасят до по-общии идеи, извлечени от анализа на сложни по конструкцията и взаимовръзките си правопорядъци и неизбежното им влияние върху националните законодателства. На мен лично направените от дисертантът предложения *de lege ferenda* ми допадат и смятам, че те са доказателство за дълбочината до която авторът им е достигнал, анализирайки специфичните, нелеки проблеми на корупцията в частния сектор.

Езикът на дисертацията е учудващо добър за чуждестранен докторант, без правописни или граматически грешки; стилът е подобаващ на подобно съчинение и работата се чете леко, без затруднения, което е още една гаранция за добре свършена работа.

Съвсем ясно е, че към работата на Ерзен Толя могат да бъдат направени някои бележки и предложения за подобряването ѝ, ако авторът продължи да се занимава с тази тема.

Първата от тях е, че анализът можеше, а и трябваше да бъде подкрепен и с анализ на съдебната практика по приложението на съответните текстове от законодателството на България и Албания. Разбираемо е, че неяснотата на уредбата, разнопосочеността в научните изследвания са фактори, които провокират вниманието да се насочи към техния анализ, но същевременно трябва да е ясно, че пълноценното изследване на даден проблем в областта на наказателното право, според мен задължително, предполага и анализ на съдебната практика, т.е. анализ не само в „статика“, но и в „динамика“. От

това съчинението само би спечелило, а и – убеден съм – това би дало много по-голяма плътност и обоснованост на изводите и предложенията.

В определени моменти в изложението авторът трябваше да е по-категоричен в изразяването на своята позиция по отделни проблеми. Като например кой от подходите при дефинирането на понятието корупция счита за по-добър и адекватен към това явление. Още повече, че едно от основните му предложения *de lege ferenda* е именно изработването и формулирането на единно понятие за корупция в законодателствата на България и Албания. Повтарям, става въпрос за отделни части на работата, защото другаде – и особено в края ѝ – при формулиране на останалите предложения *de lege ferenda* той добре обосновава своите виждания.

Като цяло обаче, работата оставя добро впечатление. Тя е добре балансирана, позовава се на достъпните литературни източници и коректно ги цитира; подробно обсъжда правната уредба във връзка с обсъждания проблем както в международноправен, вкл. правото на ЕС, така и в национален план.

Казаното, преценено поотделно и в неговата съвкупност, ми дава основание да направя следното

Заклучение:

Като вземам предвид изложеното и като се основавам на качествата на представения за публична защита дисертационен труд "**Корупцията в частния сектор според българското и албанското наказателно право**" заявявам положителната си оценка за него и предлагам на уважаваните колеги членове на научното жури да вземем решение, с което да дадем на **Ерзен Куйтим Толя** - редовен докторант към катедрата по наказателноправни науки в Юридическия факултет на Софийския

университет „Св. Климент Охридски" - образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3. социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.6. право; докторска програма „Наказателно право”.

Април, 2021 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. Лазар Груев)